

УДК 338.43:637.5:636.4

DOI <https://doi.org/10.32782/pdau.eco.2024.1.7>

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ТЕХНІЧНИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ

Дивнич Ольга Дмитрівна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин,
Полтавський державний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0003-0290-4030

Загребельна Ірина Леонідівна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин,
Полтавський державний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0002-8316-1656

У статті проаналізовано стан та перспективи виробництва технічних культур сільськогосподарськими підприємствами України. Досліджено економічне та господарське значення технічних культур, основні напрями їх використання. Третина всієї сільськогосподарської продукції, що виробляється в Україні, припадає на технічну продукцію. Серед ключових технічних культур особливе місце посідає насіння соняшнику, ріпак та соя. 2022 року експорт олійних культур з України зазнав змін, що пов'язано з воєнними діями у країні та логістичними проблемами. Водночас за 11 місяців сезону-2022/23 Україна експортувала 5,2 млн т соняшникової олії, що становить приблизно 40 % від усього світового експорту. На сільськогосподарських підприємствах України спостерігається тенденція до скорочення посівної площі технічних культур, зокрема олійних. Це зменшення може бути зумовлене як економічними, так і кліматичними факторами, ринковими умовами, витратами на вирощування та іншими обставинами. Визначено, що значна частина підприємств, які забезпечують виробництво соняшнику припадає саме на фермерські господарства. Тоді як найбільша частка виробництва сої припадає на підприємства з посівною площею понад 2000 га. Основне виробництво озимого ріпаку та кользи (ярого ріпаку) генеруються на підприємствах з площею від 200 до 1000 га. Показник урожайності демонструє чітку залежність від розміру зібраної площі, причому збільшення зібраної площі сприяє зростанню урожайності. Це може бути пов'язано з ефектом масштабу, кращим використанням наявних ресурсів, можливістю проведення сівозміни завдяки значному земельному банку, а також вищим рівнем фінансового та матеріально-технічного забезпечення великих підприємств. Протягом аналізованого періоду спостерігається стабільна тенденція до підвищення середніх цін на реалізацію технічних культур. Загалом, середня ціна збільшилася на 61,4 %. На прикладі окремого сільськогосподарського підприємства досліджено вплив періоду реалізації соняшнику на ціну реалізації та визначено резерви збільшення доходу від реалізації продукції.

Ключові слова: ринок, технічні культури, експорт, обсяги виробництва, урожайність, ціни.

Olha Dyvnych, Iryna Zahrebelna

Poltava State Agrarian University

CURRENT STATE AND DEVELOPMENT TRENDS OF THE TECHNICAL CULTURES MARKET IN UKRAINE

The article analyses the state and prospects of production of industrial crops by agricultural enterprises of Ukraine. The economic and economic significance of industrial crops and the main directions of their use are investigated. Technical crops account for one third of all agricultural products produced in Ukraine. Among the key industrial crops, sunflower seeds, rapeseed, and soybeans occupy a special place. In 2022, Ukraine's oilseed exports underwent changes due to the military operations in the country and logistical problems. At the same time, Ukraine exported 5.2 mln tonnes of sunflower oil in 11 months of the 2022/23 season, which is approximately 40% of the total global exports. Ukrainian agricultural enterprises are experiencing a downward trend in the area under industrial crops, including oilseeds. This decrease may be due to both economic and climatic factors, market conditions, growing costs and other circumstances. It has been determined that a significant part of the enterprises engaged

in sunflower production falls on farms. At the same time, the largest share of soybean production is accounted for by enterprises with a sown area of more than 2000 hectares. The main production of winter rape and kola (spring rape) is generated by enterprises with an area of 200 to 1000 ha. Yields show a clear dependence on the size of the harvested area, with an increase in harvested area contributing to higher yields. This may be due to economies of scale, better use of available resources, the possibility of crop rotation due to a large land bank, and the higher level of financial and logistical support of large enterprises. During the analysed period, there was a stable upward trend in average prices for the sale of industrial crops. Overall, the average price increased by 61.4 %. On the example of a separate agricultural enterprise, the influence of the period of sunflower sales on the sales price is studied and the reserves for increasing income from sales are determined.

Keywords: market, industrial crops, exports, production volumes, yields, prices.

Вступ. Вирощування технічних культур є стратегічно важливою складовою частиною економічного розвитку країни. Протягом останніх десяти років посівні площі технічних культур на аграрних підприємствах залишалися стабільними, оскільки вони є більш вигідними порівняно з іншими сільськогосподарськими культурами. 2021 року культури технічного призначення становили 29,4% випуску сільськогосподарської продукції за фактичними цінами та 35,7% випуску продукції рослинництва. Іншими словами, третина виробленої сільськогосподарської продукції припадає на технічні культури. Насіння соняшнику (24,8%), ріпак (4,3%) та соя (4,9%) залишаються ключовими серед цих культур, тоді як буряк цукровий становить менше 1,1% у структурі випуску продукції рослинництва, а тютюн – менше 0,1%. Україна є світовим лідером у виробництві насіння соняшника. Варто зазначити, що саме 2022 року під час війни спостерігали значне зростання експорту олійних рослин на 54,3%, що робить цю групу культур ключовою у формуванні валютних надходжень у національну економіку. Тому стає актуальним питання забезпечення промисловості сировиною для виробництва олії, яка буде спрямовуватися як на внутрішні, так і на зовнішні ринки, що сприятиме підвищенню ефективності виробництва технічних культур і забезпечить їм значуще місце в економіці сільськогосподарських підприємств.

Матеріали та методи. Аналітичні дані, представлені у статті, ґрунтуються на актуальних статистичних матеріалах, що надає можливість використання отриманих результатів у подальших дослідженнях щодо розвитку ринку технічних культур.

Результати. Технічні культури мають велике економічне значення, оскільки вони застосовуються не лише у харчовій, а й у промисловій галузі для виробництва різноманітних технічних матеріалів та сировини. Зокрема, певні технічні культури, такі як бавовник, льон, конопля, відіграють ключову роль у постачанні волокон для текстильної промисловості. Деякі технічні культури, наприклад, соняшник і ріпак, використовуються для отримання рослинних олій, які можуть служити сировиною для виробництва біодизелю та інших видів біопалива. Деревина

з технічних культур використовується у паперовій промисловості для виготовлення паперу та картону.

Промислові олії та жири, такі як ті, які отримують з сої, соняшнику і ріпаку, використовують у виробництві рослинних олій, що застосовують як у харчовій, так і загальній промисловості. Виробництво біопластику може базуватися на деяких технічних культурах, що допомагає зменшити використання пластмас та зменшує негативний вплив на довкілля.

Господарське значення технічних культур полягає в їхньому широкому спектрі застосувань у різних сферах економіки, включаючи текстильну, харчову, хімічну та будівельну промисловості.

В Україні набувають особливого значення технічні культури як у сільському господарстві, так і в національній економіці загалом. Наприкінці 2021 р. випуск технічних культур у фактичних цінах склав 393081 млн грн, що становить 29,4 % випуску сільськогосподарської продукції та 35,7 % випуску продукції рослинництва [7, с. 45; 8, с. 29]. Отже, третина всієї сільськогосподарської продукції припадає на технічну продукцію. Серед ключових технічних культур особливе місце посідає насіння соняшнику (24,8 %), ріпак (4,3 %) та соя (4,9 %), тоді як частка цукрового буряка у структурі виробництва продукції рослинництва не перевищує 1,1 %, а тютюн – 0,1 % [8, с. 29] – табл. 1.

Порівняно з 2018 роком 2022 року сума експорту насіння і плодів олійних рослин зросла на 1803,5 млн дол. США або на 92,3 % до 3757,7 млн дол. США або 8,5 % від загальної суми експорту товарів. Важливо зазначити, що найбільше зростання на 54,3% експорту олійних рослин спостерігали 2022 року під час війни.

2022 року експорт олійних культур з України зазнав змін з огляду на певні чинники. З початку війни 95% зернових та олійних культур експортували через чорноморські порти. Проте з лютого по серпень 2022 року через протести агропродукцію почали експортувати через дунайські порти, використовуючи залізницю та автодороги до/через країни ЄС, що спричинило високі витрати на транспортування та перевалку. Це призвело до ускладнення логістики та збільшення витрат на паливо, добрива

Таблиця 1

Динаміка експорту насіння і плодів олійних рослин в Україні, тис. дол. США

Роки	Експорт, тис. дол. США	Частка у структурі експорту, %	Абсолютний приріст		Темп приросту, %	
			базисний	ланцюговий	базисний	ланцюговий
2018	1954149,8	4,1	-	-	-	-
2019	2563242,3	5,1	609092,5	609092,5	31,2	31,2
2020	1842430,9	3,7	-111718,9	-720811,4	-5,7	-28,1
2021	2435156,5	3,6	481006,7	592725,6	24,6	32,2
2022	3757692,3	8,5	1803542,5	1322535,8	92,3	54,3

Джерело: розраховано за даними [9]

та засоби захисту рослин. Додатково, девальвація національної валюти зменшила витрати на деякі складники собівартості виробництва, однак збільшила ціни на ресурси, такі як паливо, добрива та засоби захисту рослин [1].

На сьогодні експорт олійних культур скоротився до 12 %, що є меншим порівняно з 16 % 2022 року. [10]. Крім того, за 11 місяців сезону-2022/23 Україна експортувала 5,2 млн т соняшникової олії, що становить приблизно 40 % від усього світового експорту [4].

Збільшення виробничих потужностей України сприяє нарощуванню її експортного потенціалу (табл. 2).

Протягом досліджуваного періоду посівна площа технічних культур зменшилася на 651,1 тис. га або 8,2 %, до загальної площі 7302,9 тис. га, головню через зменшення посіву олійних культур на 568,3 тис. га або 7,4 %. Найменше посівів олійних культур спостерігається у випадку кользи (ріпаку ярого) на 64,5 % до 23,9 %, соняшнику – на 10,3 % до 4501,3 тис. га та сої – на 10,2 % до 1154,3 %. Значне зменшення площі посіву соняшнику на 10,3% може бути наслідком впливу економічних факторів або несприятливих умов для вирощування цієї куль-

тури. Водночас, порівняно з 2018 р. площа посіву ріпаку озимого зросла на 194 тис. га, що, відповідно, більше на 20,2 %.

Протягом аналізованого періоду посівні площі буряка цукрового фабричного відзначили чітко виражену негативну тенденцію, зменшення складо 33,4%, а площа становить 172 тис. га, що негативно позначається на галузі цукровиробництва.

Загальна тенденція показує зниження площі посіву технічних культур у сільському господарстві України, зокрема олійних культур. Причини цього зменшення можуть бути різноманітні, зокрема економічні та кліматичні чинники, ринкові умови, витрати на вирощування та інші аспекти.

У структурі посівної площі найбільшу частку складає соняшник – 61,6%, далі соя – 19,0%. На третьому місці за посівною площею розташовуються ріпак озимий та кольза, які разом становлять 16,1%. Важливо зазначити, що ріпак озимий складає 98,0% від загальної посівної площі ріпаку та кользи. Частка посіву буряка цукрового фабричного становить лише 2,4%.

Аналіз групування підприємств за розмірами зібраної площі соняшнику (табл. 3) показує, що 72,5% з них мають посівну площу до 200 гектарів,

Таблиця 2

Динаміка посівної площі технічних культур у сільськогосподарських підприємствах України, 2018 – 2022 рр., тис. га

Технічні культури	Роки					2022 р. до 2018 р.	
	2018	2019	2020	2021	2022	абсолютне відхилення, (+, -)	відносне відхилення, %
Культури технічні	7954,0	7806,2	7904,7	7920,9	7302,9	-651,1	-8,2
Культури олійні	7686,7	7588,1	7689,9	7688,4	7118,4	-568,3	-7,4
з них: соя	1541,9	1427,0	1167,1	1127,4	1384,9	-157,0	-10,2
ріпак озимий та кольза (ріпак ярий)	1027,7	1267,3	1112,8	992,4	1178,2	150,5	14,6
ріпак озимий	960,3	1237,9	1082,3	961,5	1154,3	194,0	20,2
кольза (ріпак ярий)	67,4	29,4	30,5	30,9	23,9	-43,5	-64,5
соняшник	5019,3	4824,3	5358,9	5516,9	4501,3	-518,0	-10,3
Буряк цукровий фабричний	258,2	206,0	205,1	212,9	172,0	-86,2	-33,4

Джерело: розраховано за даними [3]

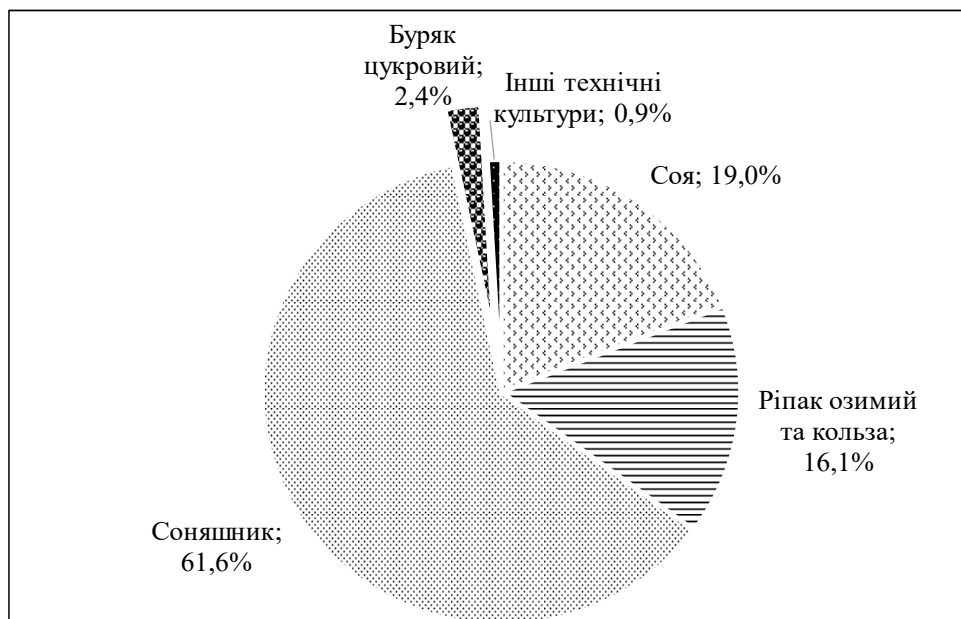

Рис. 1. Структура посівної площі технічних культур у сільськогосподарських підприємствах України, 2022 р. %

Джерело: побудовано за даними [3]

проте вони займають лише 15% від загального збору соняшнику. Це означає, що значна частина підприємств, які займаються вирощуванням соняшнику, є фермерськими господарствами.

Водночас найбільші валові збори – 37,1 % забезпечують підприємства із зібраною площею соняшнику від 500 до 2000 га, а також підприємства з площею понад 3000 га, частка яких не перевищує 0,8 % у загальній кількості. Проте їхній обсяг виробництва складає 19,5 % від загального обсягу. Урожайність показує чітку залежність від розміру зібраної площі, зокрема, при збільшенні зібраної площі урожайність також зростає. Наприклад, у підприємств з площею соняшнику до 100 га урожайність становить

18,2 ц/га, а з площею понад 3000 га – зростає на 9,4 ц/га, що складає 51,6 %. Причини цього можуть бути пов'язані з ефектом масштабу, більш продуктивним використанням наявних ресурсів, можливістю здійснювати сівозміну завдяки значному земельному банку, а також вищим рівнем фінансового та матеріально-технічного забезпечення великих підприємств.

Групування підприємств за розмірами посівної площі сої показує дещо інші результати порівняно з соняшником (табл. 4).

Виробництво сої рівномірно розподілене між різними групами підприємств. Наприклад, до 100 га посіву виробляється на 12,9%, 100–200 га –

Таблиця 3

Групування підприємств за розмірами зібраної площі соняшнику 2022 року

	Кількість підприємств		Обсяг виробництва (валовий збір)		Урожайність, ц з 1 га площі зібраної
	одиниць	у % до загальної кількості	тис. т	у % до загального обсягу виробництва	
Підприємства	18182	100,0	9988,8	100,0	22,4
з них з площею, га					
до 100,00	10546	58,0	733,0	7,3	18,2
100,01-200,00	2631	14,5	762,4	7,7	19,9
200,01-500,00	2842	15,6	1901,8	19,0	20,9
500,01-1000,00	1262	7,0	1866,8	18,7	21,2
1000,01-2000,00	607	3,3	1836,6	18,4	22,3
2000,01-3000,00	153	0,8	938,1	9,4	25,4
більше 3000,00	141	0,8	1950,1	19,5	27,6

Джерело: розраховано автором за даними [9, с. 54]

Таблиця 4

Групування підприємств за розмірами зібраної площі сої 2022 року

Показники	Кількість підприємств		Обсяг виробництва (валовий збір)		Урожайність, ц з 1 га площі зібраної
	одиниць	у % до загальної кількості	тис. т	у % до загального обсягу виробництва	
Підприємства	8677	100,0	3129,2	100,0	23,1
з них з площею, га					
до 100,00	6310	72,7	403,2	12,9	19,5
100,01-200,00	1093	12,6	336,3	10,7	21,4
200,01-500,00	797	9,2	549,2	17,5	22,2
500,01-1000,00	238	2,7	402,2	12,9	24,1
1000,01-2000,00	139	1,6	485,2	15,5	25,2
більше 2000,00	100	1,2	953,1	30,5	24,9

Джерело: розраховано автором за даними [3]

10,7%, 200-500 га – на 17,5%, 500-1000 га – 12,9%, а 1000–2000 га – 15,5%. Проте найбільша частка виробництва припадає на підприємства з посівною площею понад 2000 га (1,2 % від загальної кількості) – 30,5%. За традицією, більшість підприємств (85,3%) належить до категорії малих землевласників до 200 га, де рівень урожайності найнижчий і коливається від 19,5 до 21,4 ц/га. Найвищий рівень урожайності – 25,2 ц/га спостерігається у підприємств з посівною площею від 1000 до 2000 га.

Групування підприємств за розмірами зібраної площі озимого ріпаку та кользи демонструє, що 47,6% підприємств мають площу до 100 га, 42,4% – від 100 до 500 га, і лише 3,3% мають площу понад 1000 га. Отже, 26,3 % від усього обсягу збору припадають на підприємства з площею понад 1000 га, тоді як 50,8 % виробництва генерують на підприємствах із площею від 200 до 1000 га – табл. 5.

Урожайність є важливим показником ефективності в аграрному секторі. Вона визначає співвідношення між урожаєм і посівною площею чи кількістю тварин, що дозволяє оцінити продуктивність та результативність виробництва (табл. 6).

Проаналізовані дані свідчать, що протягом 2018 – 2022 рр. урожайність культур олійних скоротилася на 1,3 ц/га або 5,3 %, головню через зниження урожайності соняшнику на 1,7 ц/га або 7,1 % та сої – на 3,3 ц/га (12,5 %). У той же період урожайність озимого ріпаку та кользи зросла на 2,2 ц/га (8,3 %), зокрема ріпаку озимого – на 1,7 ц/га (6,3 %), кользи – на 9,3 ц/га (51,4 %). Урожайність буряка цукрового фабричного збільшилася на 34,8 ц/га або 6,7 %, до досягнення найвищого показника за увесь період в 553,6 ц/га.

2022 року валовий збір олійних культур порівняно з 2018 роком скоротився на 13,7 %, а порівняно з 2021 роком – на 19,0 %, досягши 164631,5 тис. ц (табл. 7). За структурою валового збору олійних культур соняшник займає 60,7%, соя – 19,0%, а ріпак озимий та кольза – 20,1%. Обсяг виробництва соняшнику зменшився на 18,1%, сої – на 23,7%, тоді як виробництво ріпаку озимого та кользи зросло на 21,3%, переважно завдяки збільшенню виробництва ріпаку озимого, що складає 19,7% від загального валового збору олійних культур. Порівняно з 2018 роком 2022 року виробництво буряка цукро-

Таблиця 5

Групування підприємств за розмірами зібраної площі ріпаку озимого та кользи (ріпак ярий) 2022 року

Показники	Кількість підприємств		Обсяг виробництва (валовий збір)		Урожайність, ц з 1 га площі зібраної
	одиниць	у % до загальної кількості	тис. т	у % до загального обсягу	
Підприємства	5178	100,0	3301,2	100,0	28,7
з них з площею, га					
до 100,00	2467	47,6	301,4	9,1	25,8
100,01-200,00	1111	21,5	455,5	13,8	27,7
200,01-500,00	1084	20,9	985,4	29,9	28,7
500,01-1000,00	346	6,7	691,1	20,9	29,3
більше 1000,00	170	3,3	867,8	26,3	30,2

Джерело: розраховано за даними [3]

Таблиця 6

Динаміка урожайності культур у сільськогосподарських підприємствах України, 2018–2022 рр., ц/га

Технічні культури	Роки					2022 р. до 2018 р.	
	2018	2019	2020	2021	2022	абсолютне відхилення, (+, -)	відносне відхилення, %
Культури олійні	24,7	25,9	21,5	26,2	23,4	-1,3	-5,3
з них:							
соя	26,4	23,3	21,3	27,5	23,1	-3,3	-12,5
ріпак озимий та кольза (ріпак ярий)	26,5	25,7	23,0	29,3	28,7	2,2	8,3
ріпак озимий	27,1	25,8	23,1	29,5	28,8	1,7	6,3
кольза (ріпак ярий)	18,1	21,3	21,3	24,4	27,4	9,3	51,4
соняшник	24,1	27,0	21,4	25,6	22,4	-1,7	-7,1
Бурак цукровий фабричний	518,8	470,3	421,0	486,6	553,6	34,8	6,7

Джерело: розраховано автором за даними [2]

Таблиця 7

Динаміка валового збору технічних культур у сільськогосподарських підприємствах України, 2018–2022 рр., тис. ц

Технічні культури	Роки					2022 р. у % до	
	2018	2019	2020	2021	2022	2018 р.	2021 р.
Культури олійні	190745,4	197292,7	165654,7	203181,7	164631,5	86,3	81,0
з них:							
соя	41020,8	33384,0	25112,4	31304,0	31291,5	76,3	100,0
ріпак озимий та кольза (ріпак ярий)	27208,8	32478,5	25297,5	29073,7	33012,4	121,3	113,5
ріпак озимий	25991,5	31863,5	24659,6	28288,9	32350,1	124,5	114,4
кольза (ріпак ярий)	1217,3	615,0	637,9	784,8	662,3	54,4	84,4
соняшник	121935,8	130886,5	114929,4	142139,6	99887,7	81,9	70,3
Бурак цукровий фабричний	133166,3	96583,1	86271,3	103537,0	95079,3	71,4	91,8

Джерело: розраховано за даними [2]

вого фабричного зменшилося на 28,6 %, що обумовлене скороченням посівної площі.

Протягом аналізованого періоду валова продукція технічних культур у постійних цінах скоротилася на 30179,7 млн грн або 15,8 %, до 160400,4 млн грн (рис. 2).

Питома вага цих культур у структурі продукції галузі рослинництва 2022 року порівняно з 2018 роком зросла на 2,4 % до 38,4 %. Однак у структурі сільськогосподарської продукції вона скоротилася на 5,9 % до 22,5 %.

Отже, можна зазначити, що у структурі сільського господарства відбулися структурні зрушення, які не сприяли виробництву технічних культур.

Ціна відіграє важливу роль у формуванні кінцевих фінансових результатів сільськогосподарського підприємства та визначає рівень ефективності його виробництва.

Як показують дані на рис. 3, спостерігається стабільна тенденція до зростання середніх цін на реалізацію технічних культур. Загалом середня ціна

збільшилася на 61,4 %, проте порівняно з 2021 р. вона зменшилася на 8,4 %, досягнувши рівня 15036,9 грн/т. Щодо ціни реалізації бурака цукрового фабричного за 2018–2022 рр., вона зросла вдвічі, досягнувши 1572,2 грн/ц.

Маркетинг у сільському господарстві є важливим напрямом сучасного маркетингу, що включає вивчення, прогнозування і здійснення підприємницької діяльності суб'єктів ринку, які господарюють у сфері виробництва, переробки, зберігання, транспортування і реалізації сільськогосподарської продукції для досягнення високих результатів на ринку.

Недостатність альтернатив для реалізації соняшнику для аграріїв та проблеми з ефективністю експортної логістики створюють тиск на внутрішні ціни, як зазначають аналітики. Переробні підприємства знижують закупівельні ціни до рівня 215–240\$ без ПДВ. Зовнішні ринки пропонують набагато вигідніші умови для реалізації соняшнику. Наприклад, на ринку Болгарії ціни становлять на рівні

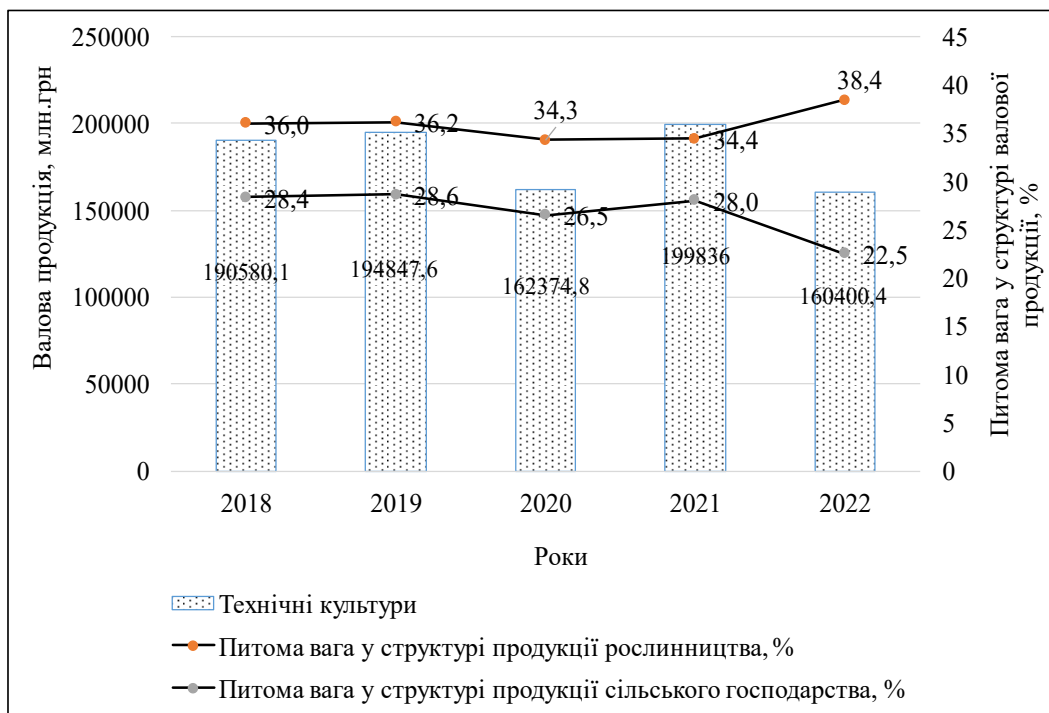

Рис. 2. Динаміка валової продукції технічних культур у сільськогосподарських підприємствах України, 2018–2022 рр.

Джерело: побудовано за даними [7]

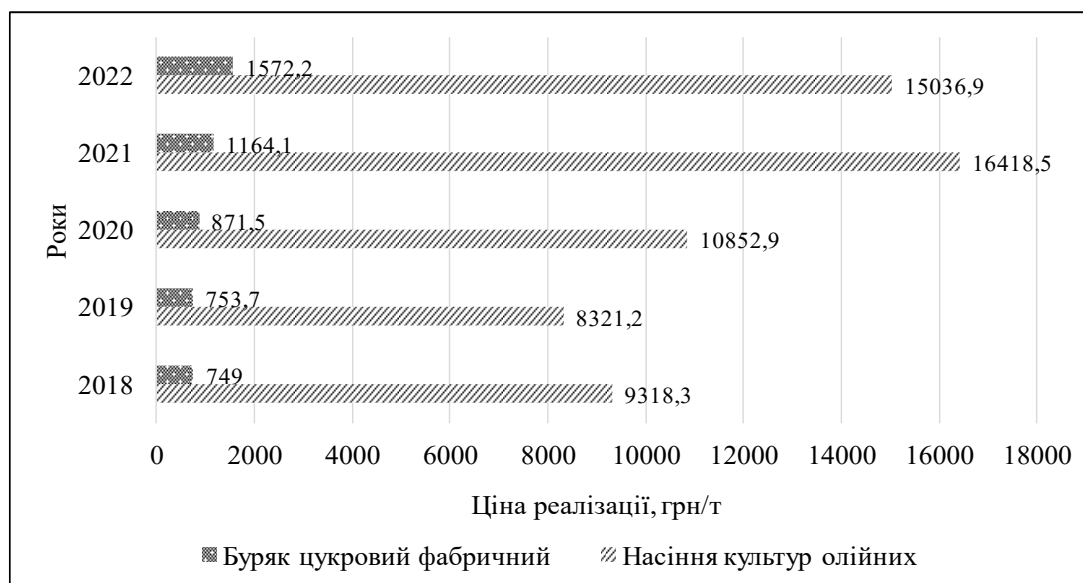

Рис. 3. Динаміка середніх цін реалізації технічних культур в Україні, 2018–2022 рр., грн/ц

Джерело: побудовано автором за даними [5]

370–380\$ з урахуванням доставки тентованими автівками, а з урахуванням витрат на логістику на рівні 100\$ за тону, що забезпечує перевагу до 60\$ порівняно з внутрішнім ринком України.

Одним з напрямів удосконалення збутової діяльності є оптимізація термінів реалізації продукції

рослинництва. На прикладі типового сільськогосподарського підприємства розглянемо вплив термінів реалізації продукції на рівень цін та розрахуємо економічний ефект (табл. 8).

Завдяки оптимізації термінів реалізації насіння соняшнику на типовому сільськогосподарському

Таблиця 8

Вплив термінів реалізації насіння соняшнику на рівень ціни на підприємстві на 2024 р.

Період реалізації	Ціна, грн/ц	Обсяг реалізації, ц		Структура реалізації, %			Зміна середньої ціни, грн.	Резерв збільшення доходу від реалізації, тис. грн.
		2022 р.	2024 р. (план)	2022 р.	2024 р. (план)	абсолютне відхилення, (+; -)		
Січень	1346,82	990	2121	7	15	8	107,75	121,9
Лютий	1379,60	990	1273	7	9	2	27,59	7,8
Березень	1462,13	707	1273	5	9	4	58,49	33,1
Квітень	1487,25	0	1273	0	9	9	133,85	170,4
Травень	1500,46	0	1273	0	9	9	135,04	171,9
Червень	1489,01	0	1273	0	9	9	134,01	170,6
Липень	1448,16	0	0	0	0	0	0,00	0,0
Серпень	1409,46	0	0	0	0	0	0,00	0,0
Вересень	1348,45	707	0	5	0	-5	-67,42	47,7
Жовтень	1313,42	3253	2121	23	15	-8	-105,07	118,9
Листопад	1313,05	3819	1414	27	10	-17	-223,22	536,7
Грудень	1322,25	3677	2121	26	15	-11	-145,45	226,3
Всього	1323,76	14143	14143	100	100	x	55,57	1605,2

Джерело: розрахунки авторів

підприємстві шляхом продажу продукції у період із січня по червень, коли ціни реалізації є найвищими, середня ціна може збільшитися на 55,57 грн/ц або 4,2 %, що забезпечить збільшення доходу від реалізації продукції на 1605,2 тис. грн.

Висновки. Україна має сприятливі кліматичні умови і родючі ґрунти для вирощування технічних культур, що забезпечує великий виробничий потенціал у цій сфері. Вирощування технічних культур дозволяє розширити аграрний сектор і зменшити залежність від одного виду культур. Це сприяє збалансованому розвитку господарства і ризикам пов'язаним зі змінами в ринкових умовах.

Технічні культури, такі як соняшник, соя, ріпак, і буряк цукровий, є важливими джерелами доходу для сільськогосподарського сектору. Вони створюють можливість для експорту і сприяють економічному зростанню країни. Україна відома як один з найбіль-

ших світових виробників олії з насіння соняшнику та є лідером у її експорті.

На жаль, в Україні спостерігаються негативні тенденції щодо зменшення виробництва обсягів технічних культур. Зменшуються площі посіву та урожайності технічних культур, що призводить до зменшення валового збору більшості культур. Відзначається зменшення частки валової продукції технічних культур у структурі продукції сільського господарства.

Зменшення частки валової продукції технічних культур може мати вплив на економіку країни та сільськогосподарських виробників, тому потребує уваги та можливих заходів для підтримки цього сектору.

Загалом технічні культури відіграють ключову роль у розвитку сільського господарства та економіки України, сприяючи її стабільності та процвітання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гвоздьова О. Експорт з України під час війни: як змінилась структура поставок української продукції за кордон. *Економічна правда*. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/10/24/692959/>
2. Площі, валові збори та урожайність сільськогосподарських культур за їх видами. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Посівні площі сільськогосподарських культур за їх видами. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Рекордні обсяги переробки та експорту – поточні реалії українського ринку олійних. URL: <https://elevatorist.com/spetsproekt/202-rekordni-obsyagi-pererobki-ta-eksportu--potochni-realiyi-ukrayinskogo-rinku-oliynih>
5. Середні ціни продукції сільського господарства, реалізованої підприємствами. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
6. Сільське господарство України. 2018: стат. зб. / Державна служба статистики України. Київ, 2019. 235 с.
7. Сільське господарство України. 2021: стат. зб. / Державна служба статистики України. Київ, 2022. 220 с.
8. Сільське господарство України. 2022: стат. зб. / Державна служба статистики України. Київ, 2023. 162 с.

9. Товарна структура зовнішньої торгівлі. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Україна з початку війни змінила географію аграрного експорту, в якому 59% припало на Європу – УКАБ. *Interfax-Україна* URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/948046.html>

REFERENCES:

1. Hvozdoва O. (2022) Eksport z Ukrainy pid chas viiny: yak zminylas struktura postachan ukrainskoi produktsii za kordon. [Exports from Ukraine during the war: how the structure of Ukrainian products supplies abroad has changed]. *Ekonomichna pravda*. Available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/10/24/692959/>. [in Ukrainian]
2. Ploshchi, valovi zbory ta urozhainist silskohospodarskykh kultur za yikh vydamy [Area, gross harvest and yield of crops by type]. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/>. [in Ukrainian]
3. Posivni ploshchi silskohospodarskykh kultur za yikh vydamy [Sown areas of crops by type]. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/>. [in Ukrainian]
4. Rekordni obsiahy pererobky ta eksportu – potochni realii ukrainskoho rynku oliinykh [Record processing and export volumes are the current realities of the Ukrainian oilseeds market] Available at: <https://elevatort.com/spetsproekt/202-rekordni-obsyagi-pererobki-ta-eksportu--potochni-realiyi-ukrayinskogo-rinku-oliynih>. [in Ukrainian]
5. Seredni tsiny produktsii silskoho hospodarstva, realizovanoi pidpriemstvamy [Average prices of agricultural products sold by enterprises]. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/>. [in Ukrainian]
6. Silske hospodarstvo Ukrainy. 2018: stat. zb. [Agriculture of Ukraine. 2018: statistical collection] / Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Kyiv, 2019. 235. [in Ukrainian]
7. Silske hospodarstvo Ukrainy. 2021: stat. zb. [Agriculture of Ukraine. 2021: statistical collection] / Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Kyiv, 2022. 220. [in Ukrainian]
8. Silske hospodarstvo Ukrainy. 2022: stat. zb. [Agriculture of Ukraine. 2022: statistical collection] / Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Kyiv, 2023. 162. [in Ukrainian]
9. Tovarna struktura zovnishnoi torhivli [Commodity structure of foreign trade] Retrieved from <https://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian]
10. Ukraina z pochatku viiny zminyla heohrafiu ahrarnoho eksportu, v yakomu 59% prypalo na Yevropu – UKAB [Since the beginning of the war, Ukraine has changed the geography of agricultural exports, with 59% going to Europe – UKAB]. *Interfax-Ukraina* Available at: <https://interfax.com.ua/news/economic/948046.html>. [in Ukrainian]

Стаття надійшла до редакції 18.05.2024